

Jaunākās norises Eiropas Savienības sociālajā ekonomikā

KOPSAVILKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

European Economic and Social Committee

Jaunākās norises Eiropas Savienības sociālajā ekonomikā

Kopsavilkums

Pētījumā pausts autoru viedoklis, un izklāstītā informācija ne vienmēr atspoguļo Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas oficiālo nostāju. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja negarantē pētījumā ietvertu datu precizitāti.

Ne Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, ne personas, kas rīkojas Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas vārdā, neatbild par to, kādā veidā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

KOPSAVILKUMS

SATURA RĀDĪTĀJS

Priekšvārds. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) Dažādu interešu grupas priekšsēdētājs *Luca Jahier*; EESK interešu grupas “Sociālā ekonomika” runaspersonas *Krzysztof Balon* un *Alain Coheur*.

- 1. Ievads un mērķi**
- 2. Sociālās ekonomikas koncepcija un galvenās ar to saistītās teorētiskās pieejas**
- 3. Sociālā ekonomika un ar to saistītie jaunie koncepti Eiropā**
- 4. Eiropas līmeņa sabiedriskās politikas virzieni sociālās ekonomikas veicināšanai pēdējos gados (2010.–2016. gads)**
- 5. Valsts un reģionālā līmeņa sabiedriskās politikas virzieni sociālās ekonomikas veicināšanai Eiropā pēdējos gados (2010.–2016. gads)**
- 6. Sociālās ekonomikas īpatsvars ES 28 dalībvalstīs**

PRIEKŠVārds — Luca Jahier

Ar patiesu gandarījumu varu paust atzinību par to, ka ir publicēts Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) pasūtītais un *CIRIEC* veiktais pētījums “*Jaunākās norises Eiropas Savienības sociālajā ekonomikā*”. Publicējot trīs secīgus pētījumus kopš 2008. gada, mēs esam pierādījuši savu pastāvīgo ieinteresētību atbalstīt un veicināt sociālo ekonomiku Eiropā.

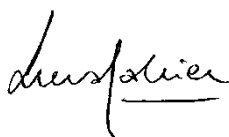
Pētījums, sniedzot uzticamus un salīdzināmus datus, ļauj novērtēt progresu. Ir skaidrs, ka sociālās ekonomikas nozare ir izkļuvusi no ekonomikas un finanšu krīzes gandrīz neskarta. Patlaban nozare nodrošina algotu darbu 6,3 % no ES 28 dalībvalstu nodarbinātajiem iedzīvotājiem salīdzinājumā ar 6,5 % 2012. gadā.

Esmu stingri pārliecināts, ka sociālā ekonomika atspoguļo un aizsargā vērtības, kuras ir Eiropas Savienības pamatā (LES 3. pants). Sociālā ekonomika sniedz iedzīvotājiem gan iespēju, gan stimulu piedalīties ilgtspējīgas nākotnes veidošanā un uzņemties par to atbildību. Turklāt tā ir efektīvs instruments virzībā uz ES saistību izpildi saskaņā ar ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam.

Tādēļ izšķiroša nozīme ir aizvien pieaugošajam ES atbalstam, ko sociālajai ekonomikai sniedz Eiropas Sociālais fonds (ESF). Esmu īpaši gandarīts arī par to, ka pēdējos dažos gados vairākas secīgas ES Padomes prezidentūras ir piešķirušas prioritāti sociālajai ekonomikai un ir atzinīgi novērtējušas EESK devumu to darbā.

Tomēr darāmā vēl ir daudz, un cita starpā ir jāveicina nozares pamanāmība un atzīšana. Es patiešām ceru, ka tuvākajā nākotnē tiks panākts progress, izstrādājot dažādo sociālās ekonomikas grupu sistemātisku statistiku un iekļaujot sociālo ekonomiku dalībvalstu statistikas kontos. Tas, neapšaubāmi, būtu pirmais vajadzīgais solis, lai sociālo ekonomiku pienācīgi novērtētu. Es arī uzskatu, ka pastāv liels neizmantots potenciāls sasaistīt ES sociālās ekonomikas iekšējo un ārējo dimensiju, jo īpaši attiecībā ar mūsu kaimiņvalstīm, laikā, kad pastiprinās trauksmainās norises politiskajā, drošības un ekonomikas jomā.

Es aicinu visas ieinteresētās personas apvienot spēkus un rīkoties aktīvāk. Mums jau ir izdevies panākt vēra ņemamu progresu. Turpināsim kopā iet šo ceļu!

Luca Jahier

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
Dažādu interešu grupas priekšsēdētājs

PRIEKŠVārds — Alain Coheur

Šī ir jau trešā reize, kad EESK ir publicējusi pētījumu “*Jaunākās norises Eiropas Savienības sociālajā ekonomikā*”, — iepriekšējie pētījumi tika veikti 2008. un 2012. gadā. CIRIEC pētniecības centram pasūtītais pētījums nav tikai iepriekšējo versiju atjauninājums — tajā uzsvars likts uz trīs aspektiem:

- sociālā ekonomika un jaunās koncepcijas/tendences,
- sabiedriskās politikas virzieni plašā nozīmē, kas izstrādāti ES līmenī un dalībvalstīs pēdējos gados nolūkā pilnveidot sociālās ekonomikas nozari,
- sociālās ekonomikas apjoms katrā ES dalībvalstī.

Publicējot šo pētījumu, EESK īsteno savu apņemšanos atzīt un veicināt sociālo ekonomiku — nozari, kas neapšaubāmi ir stūrakmens ne tikai nodarbinātībai un sociālajai kohēzijai visā Eiropā, bet arī Eiropas sociālo tiesību pīlāra veidošanai un stiprināšanai.

Pētījumā uzsvērtā sociālās ekonomikas būtiskā un arvien pieaugošā nozīme tirgus ekonomikā — sociālā ekonomika darbojas paralēli un kopā ar tirgus ekonomiku. Sociālā ekonomika nodrošina, ka ekonomikas efektivitāte kalpo sociālajām vajadzībām, tādējādi radot nevis saimniecisko un sociālo aspektu subordinētas attiecības, bet gan to patiesu mijiedarbību.

Sociālās ekonomikas izaugsmes potenciāls ekonomikas un sociālās krīzes laikā ir uzsvērts vairākkārt. Patiesi, sociālā ekonomika ir izturētspējas paraugs un turpina attīstīties laikā, kad citas ekonomikas nozares cenšas pārvarēt grūtības. Sociālā ekonomika nav blakusprodukts — sociālās ekonomikas uzņēmumi parāda, ka nepieciešama ekonomika, kurai piemīt sociālā, ekonomiskā un finansiālā dimensija, kura spēj nodrošināt labklājību un kuru nevērtē tikai pēc tās finanšu kapitāla, bet arī, un tas ir vissvarīgākais, pēc tās sociālā kapitāla. Sociālās ekonomikas uzņēmumu darbību nenosaka tikai ar tirgu vai izaugsmi saistītie kritēriji. Attīstība, ar divciparu skaitli rakstāms ienesīgums un peļņa nav galvenie mērķi — tie ir ieguldījums sabiedrības interesēs, sociālā kohēzija un mūsu sabiedrības labklājība.

Šis pētījums liecina, ka ir ļoti svarīgi turpināt diskusiju par sociālā uzņēmuma jēdzienu, īstenojot plašāku un lielākā mērā visaptverošu plānu, lai atbalstītu, veicinātu un attīstītu sociālo ekonomiku, tās principus un pārvaldību. Ir svarīgi arī veicināt labas prakses apmaiņu ar citām dalībvalstīm, kurām ir ilgstoša pieredze sociālās ekonomikas jomā.

Lai atbalstītu sociālās ekonomikas izaugsmi, būs jāparāda politiskā drosme, īstenojot konkrētus pasākumus saistībā ar nodokļiem, aizdevumiem un birokrātiju un praktiski rīkojoties, lai atbalstītu sociālo ekonomiku, jo īpaši ar tādu jauniešu līdzdalību, kuri vēlas iesaistīties atbildīgākā ekonomikā un veikt ieguldījumus cilvēkos.

EESK arī turpmāk būs stingrs sabiedrotais sociālās ekonomikas uzņēmumiem.

Alain Coheur

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK)
interesu grupas “Sociālā ekonomika” runaspersona

PRIEKŠVārds — Krzysztof Balon

Šis EESK pētījuma “Jaunākās norises Eiropas Savienības sociālajā ekonomikā” izdevums vēlreiz apliecina, ka sociālās ekonomikas nozarei ir būtiska nozīme jaunu darbvietu radīšanā, ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanā, pakalpojumu un vajadzību saskaņošanā un ienākumu un bagātību taisnīgākā sadalē. Taču sociālās ekonomikas uzņēmumu veiktajām darbībām ir daudz plašāka ietekme, proti, līdzdalību veicinošas demokrātijas un sociālā kapitāla veidošana. Tas jo īpaši attiecas uz dalībvalstīm, kuras pievienojušās ES kopš 2004. gada. Lielākā daļa no tām līdz 1989.–1990. gadam bija sociālisma valstis, pār kurām dominēja Padomju Savienība un kurās pilsoniskās sabiedrības aktivitātes netika īstenotas vai arī tās bija ļoti ierobežotas. Šo vēsturisko norišu sekas cita starpā bija nestabila finansiālā situācija nevalstisko organizāciju sektorā un zems pilsoniskās sabiedrības līdzdalības līmenis vietējo nodarbinātības iespēju radīšanā. Šo situāciju parāda pat statistika — lai gan tādu personu īpatsvars, kuras sociālajā ekonomikā strādā algotu darbu, ES kopumā ir 6,3 %, šis rādītājs tā sauktajās jaunajās dalībvalstīs ir vidēji 2,5 %.

Taču, kā vēsta latīņu izteiciens *ex oriente lux* (gaisma no austrumiem), daudzas jaunas idejas un pieejas, kuras piedāvā šīs valstis, veicina Eiropas sociālās ekonomikas bagātināšanu. No Polijas solidaritātes (*Solidarność*) kustības un diskusijām par subsidiaritātes principa īstenošanu, tostarp par sociālās ekonomikas neatkarību no iestādēm, līdz praktiskiem piemēriem, piemēram, par Slovākijas pašvaldību sociālo uzņēmumu modeli.

Lai izstrādātu ilgtermiņa stratēģiju sociālās ekonomikas attīstībai, liela nozīme ir pastāvīgam dialogam starp likumdevējiem/politiķiem un sociālās ekonomikas nozari gan valsts, gan arī Eiropas līmenī, aptverot visu dalībvalstu pieredzi. Visas ieinteresētās personas tiek aicinātas sadarboties ar EESK, lai sociālo ekonomiku atzītu par ļoti būtisku un iespējams pat par vienu no svarīgākajiem nākotnes ekonomikas un sociālā modeļa komponentiem Eiropā.

Krzysztof Balon

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK)
interesu grupas “Sociālā ekonomika” runaspersona

IEVADS UN MĒRĶI

1.1. Mērķi

Šā CIRIEC sagatavotā ziņojuma vispārējais mērķis ir izpētīt jaunākās norises sociālajā ekonomikā (SE) Eiropas Savienībā (ES) un tās 28 dalībvalstīs. Tajā uzsvars likts uz trīs aspektiem, un tie ir, pirmkārt, sociālā ekonomika un jaunās koncepcijas/tendences saistībā ar plaisu starp valstīm un tirgū/peļņas gūšanā ieinteresētiem uzņēmumiem, otrkārt, sabiedriskās politikas virzieni plašā nozīmē, kas pēdējos gados izstrādāti ES un dalībvalstīs, lai veicinātu sociālās ekonomikas nozares attīstību, un, treškārt, sociālās ekonomikas īpatsvara noteikšana katrā ES dalībvalstī. Šis pētījums ir ne tikai CIRIEC veiktā pētījuma “Sociālā ekonomika Eiropas Savienībā”, kuru Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja publicēja 2008. un 2012. gadā, atjauninājums, bet arī jaunāko norišu šajā jomā Eiropā analīze un novērtējums. Lai sniegtu atbildes saistībā ar pētāmajiem jautājumiem, projekts tika sadalīts trīs daļās. Pētījuma pirmajā — konceptuālajā — daļā tika sagatavots pārskats par jaunajiem konceptiem, salīdzinot tos ar labi zināmo ES sociālās ekonomikas koncepciju un nosakot ar tiem saistītās problēmas.

Pētījuma otrajā, sabiedriskās politikas virzieniem veltītajā daļā, uzsvars likts uz valdību pēdējos gados (2010.–2016. gadā) īstenoto politiku Eiropas un valstu līmenī virzībai uz sociālo ekonomiku. Sociālās ekonomikas vide un tā dēvētā ekosistēma ir būtisks aspekts, kas var veicināt sociālās ekonomikas uzņēmumu attīstību vai arī radīt tiem šķēršļus. Projekta īstenošanas laikā tika izveidots satvars šo politikas virzienu grupēšanai. Tas sniedz pārskatu par ES un dalībvalstu līmenī īstenojamām galvenajām iniciatīvām, dalībvalstu tiesību aktu sociālās ekonomikas jomā salīdzinošu analīzi un novērtējumu par to ietekmi Eiropā.

Trešā daļa ir statistiskā daļa. Tās galvenais mērķis bija sniegt kvantitatīvus datus par sociālo ekonomiku 28 dalībvalstīs, izmantojot to pašu metodi, kas piemērota divos iepriekšējos pētījumos, kurus pasūtīja EESK un veica CIRIEC. Trešajā daļā tika analizētas arī jaunākās tendences saistībā ar statistiku un pieejamajiem datiem Eiropā.

1.2. Metodes

Šā ziņojuma sagatavošanu vadīja un to galvenokārt izstrādāja CIRIEC pārstāvji *Rafael Chaves* un *José Luis Monzón*, kurus konsultēja Ekspertu komiteja, kas darba plānu, metodes un ierosināto noslēguma ziņojumu pārrunāja ar direktoriem un palīdzēja viņiem noteikt dažādas uzņēmumu un organizāciju grupas, kuras veido daļu no sociālās ekonomikas katrā no Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Saistībā ar metodēm jānorāda, ka ziņojuma pirmajā daļā SE vispārējās definīcijas pamatā ir Eiropas Komisijas Rokasgrāmatā par kooperatīvu un savstarpējo sabiedrību satelītkontiem minētā SE

uzņēmējdarbības vai tirgus sektora definīcija, par kuru paredzama plaša vienprātība politiskajās un zinātniskajās aprindās.

Saistībā ar ziņojuma otro mērķi 2017. gada martā un aprīlī tika veikts vērienīgs apsekojums, nosūtot anketu ES 28 dalībvalstīm. Anketu nosūtīja atzītiem lietpratējiem, kuriem ir speciālas zināšanas par SE konceptu, ar to saistītajiem jautājumiem un patieso situāciju šajā jomā attiecīgajās valstīs. Šie eksperti ir universitāšu pētnieki, profesionāļi, kuri strādā federācijās un SE struktūrās, un augsta ranga valsts civildienesta ierēdņi, kuru amata pienākumi ir saistīti ar SE. Rezultāti bija ļoti apmierinoši — ES 28 dalībvalstis iesniedza 89 aizpildītas anketas.

Ziņojuma trešais starpposma mērķis — apzināt sabiedriskās politikas virzienus — tika sasniegts ar Ekspertu komitejas un nozares ekspertu palīdzību, izmantojot anketās sniegto informāciju un veicot pārrunas ar Ekspertu komiteju.

SOCIĀLĀS EKONOMIKAS KONCEPCIJA UN GALVENĀS AR TO SAISTĪTĀS TEORĒTISKĀS PIEEJAS

2.1. Sociālās ekonomikas mūsdienu identitāte un atzīšana

Jaunākā sociālās ekonomikas konceptuālā definīcija, kuru izstrādājuši šīs nozares pārstāvji, ir minēta Eiropas līmeņa asociācijas *Social Economy Europe*, kura pārstāv sociālo ekonomiku, *Hartā par sociālās ekonomikas principiem*. Šie principi ir šādi:

- indivīda un sociālo mērķu prioritāte pār kapitālu;
- brīvprātīga un atvērta dalība;
- demokrātiskā kontrole no dalībnieku puses (neattiecas uz fondiem, jo tiem nav dalībnieku);
- dalībnieku/izmantotāju interešu un/vai vispārējo interešu apvienojums;
- solidaritātes un atbildības principu ievērošana un piemērošana;
- autonoma vadība un neatkarība no publiskajām iestādēm;
- ieņēmumu lielākā daļa tiek izmantota ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai un dalībniekiem paredzēto pakalpojumu un vispārējas nozīmes pakalpojumu nodrošināšanai.

2.2. Sociālās ekonomikas definīcija, kas iekļaujas nacionālo kontu sistēmās

Ierosinātā definīcija, kas noteikta jau 2012. gada ziņojumā, ir šāda:

“Tādu privātu, formāli organizētu uzņēmumu kopums, kuri ir patstāvīgi lēmumu pieņemšanā, atvērti brīvai dalībai un ir izveidoti, lai apmierinātu savu dalībnieku vajadzības ar preču ražošanas un pakalpojumu, apdrošināšanas un finanšu tirgus starpniecību, kuros lēmumu pieņemšana, peļņas un pārpalikumu sadale starp dalībniekiem nav tiešā veidā saistīta ar katra dalībnieka ieguldīto kapitālu

vai iemaksām, un katram dalībniekam ir viena balss. Sociālā ekonomika ietver arī privātas, formāli strukturētas organizācijas, kuras ir patstāvīgas lēmumu pieņemšanā, atvērtas brīvai dalībai, sniedz ārpustirgus pakalpojumus mājāsaimniecībām un kuru finanšu pārpalikumus, ja tādi ir, nevar iegūt ekonomiskie dalībnieki, kas veido, kontrolē vai finansē minētās organizācijas.”

1. tabula. Sociālās ekonomikas dalībnieki EKS 2010 noteiktajos institucionālajos sektoros

EKS 2010 INSTITUCIONĀLAIS SEKTORS		SE UZŅĒMUMI UN MIKROEKONOMIKAS ORGANIZĀCIJAS
TIRGUS RAŽOTĀJI	Nefinanšu sabiedrības (S11)	- Kooperatīvi (darba ņēmēji, lauksaimniecības pārtikas produkti, patērētāji, izglītība, transports, mājokļi, veselības aprūpe, sociālā joma u. c.) - Sociālie uzņēmumi - Citi apvienību tipa uzņēmumi - Citi privāti tirgus ražotāji (dažas apvienības un citas juridiskas personas) - Bezpeļņas organizācijas, kas apkalpo sociālās ekonomikas nefinanšu organizācijas - Sociālās ekonomikas kontrolētas nefinanšu sabiedrības
	Finanšu sabiedrības (S12)	- Kooperatīvas kredītiestādes - Savstarpējās apdrošināšanas uzņēmumi* un savstarpējās sociālā nodrošinājuma sabiedrības - Kooperatīvas apdrošināšanas sabiedrības - Bezpeļņas organizācijas, kas apkalpo sociālās ekonomikas nefinanšu organizācijas
	Vispārējā valdība (S13)	—
ĀRPUSTIRGUS RAŽOTĀJI	Mājsaimniecības (S14)**	Bezpeļņas organizācijas, kas apkalpo ne sevišķi nozīmīgas mājsaimniecības
	Mājsaimniecības apkalpojošās bezpeļņas organizācijas (S15)	- Sociālās rīcības apvienības*** - Sociālās rīcības fondi*** - Citas bezpeļņas organizācijas, kas apkalpo mājsaimniecības (kultūra, sports u. c.)

(*) Izņemot sociālā nodrošinājuma sistēmas pārvaldības organizācijas un kopumā savstarpējās sabiedrības, kurās dalība ir obligāta un ko kontrolē uzņēmumi, kuri nav sociālās ekonomikas uzņēmumi.

(**) Mājsaimniecību sektors (S14) ietver individuālos komersantus un pilnsabiedrības, kam nav juridiskas personas statusa un kas ir tirgus ražotāji, taču nav piederīgi sociālajai ekonomikai. Ietver arī ierobežota lieluma bezpeļņas organizācijas (“ne sevišķi nozīmīgas”), kas ir ārpustirgus ražotājas un nav daļa no sociālās ekonomikas.

(***) Bezpeļņas organizācijas, kas ir privātas ārpustirgus ražotājas, kas kļūst par dalībniekiem un iesaistās pēc brīvprātības principa, kurām piemīt stratēģiskā un darbības autonomija un kuru mērķis ir sasniegt sociālās labklājības mērķus, piegādājot vai nodrošinot preces un sociālos vai labuma pakalpojumus bez maksas vai par cenām, kas nav ekonomiski nozīmīgas, neaizsargātām, sociāli atstumtām vai atstumtības riskam pakļautām personām vai personu grupām. Šīs organizācijas veido *sociālās rīcības trešo sektoru*, kurš neapšaubāmi veido daļu no SE.

2.3. Galvenās teorētiskās pieejas, kas attiecas uz sociālo ekonomiku

Bezpeļņas organizācijas (BO) jēdziens

Bezpeļņas sektora mūsdienu jēdziens tika precīzāk definēts un pasaulē plaši izplatīts saistībā ar starptautisku pētniecības projektu, kuru uzsāka pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā un vadīja Džonsa Hopkina Universitāte (Baltimorā, ASV), lai apzinātu un aprēķinātu šā sektora apjomu un struktūru, analizētu tā attīstības iespējas un novērtētu tā ietekmi uz sabiedrību.

Īstenojot minēto projektu, analizēja organizācijas, kuras atbilst pieciem galvenajiem bezpeļņas organizācijas “struktūras un darbības” definīcijas kritērijiem. Tādējādi šīm organizācijām ir šādas pazīmes:

- a) *tās ir organizācijas, proti, tām ir institucionāla struktūra un klātbūtne.* Parasti tās ir juridiskas personas;
- b) *tās ir privātas,* proti, institucionāli atdalītas no valsts, kaut gan var saņemt valsts finansējumu un to pārvaldes struktūrās var būt valsts amatpersonas;
- c) *tām ir pašpārvalde,* proti, tās var kontrolēt savu darbību un brīvi vēlē un atlaist savas pārvaldes struktūras;
- d) *bezpeļņas darbība,* proti, bezpeļņas organizācijas var gūt peļņu, taču tā jāizmanto organizācijas pamata misijas īstenošanai un to nedrīkst sadalīt starp organizācijas īpašniekiem, biedriem, dibinātājiem vai pārvaldes struktūrām;
- e) *brīvprātīga dalība,* kas nozīmē divas lietas: pirmkārt, dalība nav obligāta vai juridiski saistoša un, otrkārt, darbībā vai vadībā piedalās brīvprātīgie.

Solidaritātes ekonomikas pieeja

Solidaritātes ekonomikas koncepts ir veidojies Francijā kopš pagājušā gadsimta astoņdesmitajiem gadiem. Saskaņā ar šo pieeju ekonomikas pamatā ir trīs pīlāri — tirgus, valsts un savstarpība. Šie trīs pīlāri atbilst tirgus, pārdales un savstarpības principiem. Pēdējais minētais attiecas uz nemonetāro apmaiņu primārajā sociālajā apritē, kuras galvenā izpausme ir dalība apvienībās.

Īsāk sakot, ekonomika ir daudzveidīga, un tā nav saistīta tikai ar komercdarbību un naudu. Solidaritātes ekonomikas pieeja ir nebijis mēģinājums sasaistīt sistēmas trīs pīlārus, tādējādi, īstenojot konkrētas solidaritātes ekonomikas iniciatīvas, veidojas tirgus ekonomikas, ar tirgu nesaistītas ekonomikas un nemonetārās ekonomikas hibrīdi. Tie neatbilst ekonomikas zinātnes tradicionālajai izpratnei par tirgu, un to resursu izcelsme ir daudzveidīga: tirgus (preču un pakalpojumu pārdošana), ar tirgu nesaistītā joma (valsts subsīdijas un dotācijas) un nemonetārā ekonomika (brīvprātīgie).

Papildus šim solidaritātes ekonomikas konceptam, kuru galvenokārt izmanto Francijā, pastāv cits viedoklis par solidaritātes ekonomiku, kas ir izplatīts dažās Latīņamerikas valstīs un saskaņā ar kuru solidaritātes ekonomika ir spēks, kas veicina sociālās pārmaiņas, proti, sekmē tādas sabiedrības veidošanu, kura atšķiras no neolibērālās globalizētās sabiedrības. Atšķirībā no Eiropas pieejas, kas

paredz, ka solidaritātes ekonomika ir savienojama ar tirgu un valsti, Latīņamerikā šo koncepciju uzskata par globālu alternatīvu kapitālismam.

Citas pieejas

Citās teorētiskajās pieejās, kas saistītas ar iepriekšējā punktā aprakstīto pieeju, tieši ierosināts tirgus ekonomiku, kurā ražošanas līdzekļi pieder privātpersonām, aizstāt ar citiem ražošanas sistēmas organizācijas veidiem. Šīs pieejas cita starpā ir: a) *alternatīvā ekonomika*, kuras aizsākumi meklējami pret iestāžu/uzņēmumu veidošanu vērstajās kustībās, kas sākās Francijā pēc 1968. gada maija, un b) tā dēvētā *sabiedriskā ekonomika*, kuru kopš 1980. gada popularizē dažādās Dienvidamerikas valstīs un kura ir tik ļoti līdzīga solidaritātes ekonomikas versijai, kas ir izplatīta Latīņamerikā, ka to dēvē par *sabiedrisko solidaritātes ekonomiku*. Sabiedriskā ekonomika nepieļauj nekādas darba devēju un darba ņēmēju attiecības un uzskata, ka galvenais ražošanas faktors ir darbs.

SOCIĀLĀ EKONOMIKA UN AR TO SAISTĪTĀS JAUNĀS KONCEPCIJAS EIROPĀ

3.1. Sociālie uzņēmumi, sociālā uzņēmējdarbība un sociālā inovācija

Eiropas Komisija definē sociālos uzņēmumus kā **sociālās ekonomikas daļu**: “*Sociālais uzņēmums, kas ir sociālās ekonomikas dalībnieks, ir tāds uzņēmums, kura galvenais mērķis ir sociālās ietekmes īstenošana, nevis ieguvumu radīšana saviem īpašniekiem vai partneriem. Tas darbojas tirgū, uzņēmējdarbībai raksturīgā un inovatīvā veidā ražojot preces un sniedzot pakalpojumus, un izmanto ienākumus lielākoties sociāliem mērķiem. Šos uzņēmumus vada atbilstīgi un pārredzami, proti, iesaistot uzņēmuma ekonomiskajā darbībā tā darbiniekus, klientus un ieinteresētās puses*” (Eiropas Komisijas 2011. gada 25. oktobra paziņojums “*Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva*”, COM(2011) 682 final). Šajā Komisijas paziņojumā arī noteiktas sociālo uzņēmumu galvenās darbības jomas: a) uzņēmumi, kas sniedz sociālus pakalpojumus un/vai preces un pakalpojumus, kuri paredzēti sabiedrības neaizsargātākajai daļai, un b) uzņēmumi, kuru mērķis ir šādu personu ar profesionālām problēmām integrācija darba tirgū, taču to darbība var attiekties ne tikai uz sociālām, bet arī citām precēm vai pakalpojumiem.

Savukārt dažādās Ziemeļamerikas nostājas attiecībā uz sociālajiem uzņēmumiem var iedalīt divās galvenajās grupās, proti, “nopelnītā ienākuma” pieejas un “sociālās inovācijas” virziens, kuru popularizēja *Ashoka Foundation*, kuru 1980. gadā izveidoja *Bill Drayton*.

Sociālās inovācijas pieeja uzsver **sociālā uzņēmēja** individuālo nozīmi — tas nosaka uzdevumu radīt un saglabāt sociālo vērtību (nevis tikai personisko vērtību), atzīst un izmanto jaunas iespējas, lai sasniegtu šo mērķi, iesaistās pastāvīgas inovācijas, pielāgošanās un mācību procesā, rīkojas drosmīgi, neņemot vērā ierobežojumus, kurus nosaka attiecīgajā brīdī pieejamie resursi, un apliecina augstāku atbildības sajūtu un pārskatatbildību pret sabiedrības grupām, kuras tas apkalpo, un par radītajiem rezultātiem. Īsāk sakot, sociālie uzņēmumi veic sociālu uzdevumu, un ar uzdevumu saistītā ietekme

(nevis bagātības vairošana) ir galvenais kritērijs sociālā uzņēmēja vērtēšanai. Īstenojot sociālās inovācijas pieeju, sociālā uzņēmuma īpašuma formai (valsts uzņēmums, kapitālsabiedrība vai sociālās ekonomikas uzņēmums) ir sekundāra nozīme un galvenā persona ir sociālais uzņēmējs, kurš uzņemas lielāko atbildību par uzņēmējdarbību un sociālajām pārmaiņām.

2. tabula. Sociālā uzņēmuma, sociālās uzņēmējdarbības un sociālās inovācijas konceptu līdzības un atšķirības

DIMENSIJA	<i>EMES (Emergence des Entreprises Sociales en Europe) pieeja</i>	Nopelnītā ienākuma pieeja		Sociālās inovācijas virziens
		Bezpeļņas komercdarbība	Uz uzdevuma izpildi vērsta uzņēmējdarbība	
EKONOMIKAS UN UZŅĒMĒJDARBĪBAS DIMENSIJA	Saimnieciskās darbības veids cieši saistīts ar sociālo uzdevumu. Ekonomiskais risks: finansiālā ilgtspēja balstīta gan uz tirgū gūtiem ieņēmumiem (ienākumi no komercdarbības), gan arī uz ārpustirgus ieņēmumiem (dotācijas, subsīdijas, ziedojumi).	Saimnieciskās darbības veids nav saistīts ar sociālo uzdevumu. Ilgspējas pamatā ir komerciāli ienākumi.		Saimnieciskās darbības veids cieši saistīts ar sociālo uzdevumu. Ilgspēja balstīta gan uz tirgus ieņēmumiem, gan arī uz ārpustirgus ieņēmumiem.
SOCIĀLĀ DIMENSIJA	Skaidrs mērķis — sniegt devumu sabiedrībai vai radīt sociālo vērtību. Kopēja dinamika Tiek pieļauta ierobežota peļņas pārdale (bezpeļņas organizācijas un uz peļņas gūšanu orientētas organizācijas)	Mērķa sniegt devumu sabiedrībai sasniegšanu nodrošina visas peļņas ieguldīšana. Nedz individuāla, nedz arī kolektīva uzņēmējdarbība nav minēta. Peļņas sadale ir aizliegta (bezpeļņas organizācijas).	Netiek garantēts, ka tiks sasniegts mērķis sniegt devumu sabiedrībai. Nedz individuāla, nedz arī kolektīva uzņēmējdarbība nav minēta. Peļņas sadale ir atļauta (bezpeļņas organizācijas un uz peļņas gūšanu orientētas organizācijas).	Skaidrs mērķis — sniegt devumu sabiedrībai. Prioritāra nozīme piešķirta individuālām iniciatīvām. Peļņas sadale ir atļauta (bezpeļņas organizācijas un uz peļņas gūšanu orientētas organizācijas).
LĪDZDALĪBAS DIMENSIJA	Autonomija Demokrātiska lēmumu pieņemšana Līdzdalību veicinoša lēmumu pieņemšana	Nav noteikta; autonomiju no publiskā sektora organizācijām garantē pašpietiekamība, taču netiek nodrošināta autonomija no privātā sektora organizācijām, kas dibinājušas šāda veida organizācijas. Demokrātiska lēmumu pieņemšana nav izvirzīta kā prasība. Līdzdalību veicinoša lēmumu pieņemšana nav izvirzīta kā prasība.		Nav skaidri noteikta kā tāda, taču autonomija tiek nodrošināta netieši. Demokrātiska lēmumu pieņemšana nav izvirzīta kā prasība. Līdzdalību veicinoša lēmumu pieņemšana nav izvirzīta kā prasība.

Avots: Monzon un Herrero (2016. g.).

3.2. Sadarbīgā ekonomika, ar to saistītie koncepti un sociālā ekonomika

Jauna koncepcija, kas ieņēmusi stabilu vietu kopš 21. gadsimta sākuma, ir sadarbīgās ekonomikas koncepcija, kura attiecas uz ļoti plašu darbību loku saistībā ar patēriņu, ražošanu, finansēm, izglītību un pat pārvaldību. Eiropas Komisija savā 2016. gada 2. jūnija paziņojumā “Eiropas sadarbīgās ekonomikas programma” (COM(2016) 356 final) definē sadarbīgo ekonomiku kā “uzņēmējdarbības modeļus, kas paredz, ka darbību atvieglo sadarbīgas platformas, kuras nodrošina atvērtu tirdzniecības vietu, kurā izvieto uz laiku izmantojamās preces vai pakalpojumus, ko bieži vien piedāvā privātpersonas”. Paziņojumā noteiktas trīs sadarbīgajā ekonomikā iesaistīto dalībnieku kategorijas: a) pakalpojumu sniedzēji — gan privātpersonas, gan arī profesionāli pakalpojumu sniedzēji; b) šo pakalpojumu lietotāji; un c) starpnieki, kas ar tiešsaistes platformas starpniecību saved kopā pakalpojumu sniedzējus un lietotājus un atvieglo darījumus to starpā (sadarbīgās platformas). Paziņojuma beigu daļā norādīts, ka sadarbīgās ekonomikas darījumi parasti nav saistīti ar īpašumtiesību maiņu un tos var veikt gan peļņas gūšanas, gan bezpeļņas nolūkos.

Lai gan *sadarbīgajām platformām* nav izšķiroša nozīme sadarbīgās ekonomikas pašreizējā izaugsmē, tās tomēr ir ļoti svarīgas. To galvenās funkcijas ir šādas: a) izveidot platformu, kas sasaista preču piedāvājumu un pieprasījumu; b) radīt mehānismu, kas nodrošina iespēju elektroniski veikt saimnieciskos darījumus; un c) izveidot pārbaudes mehānismus, kas pēc iespējas samazina darījumu riskus un izmaksas, kuras saistītas ar darījumiem ar svešiniekiem. Īsumā — sadarbīgā ekonomika izmanto informācijas tehnoloģijas, lai mazinātu informācijas asimetriju un darījumu izmaksas, kas saistītas ar preču un pakalpojumu apmaiņu vai koplietošanu, kā arī lai paplašinātu un padziļinātu sadarbīgos tirgus.

Dažādas sadarbības platformas tiek izstrādātas arī Eiropā. Konsultāciju uzņēmums *LAMA* un organizācija *Cooperatives Europe* veica pētījumu par 38 gadījumiem 11 Eiropas valstīs un 3 iniciatīvām, kuras īstenotas ārpus Eiropas Savienības. Pētījuma secinājumos tika minētas gan jaunās izaugsmes iespējas, kuras tiek sniegtas kooperatīviem sadarbīgās ekonomikas jomā, gan arī šķēršļi un traucēkļi, ar ko nākas saskarties, tostarp finansēšanas problēmas un tas, ka kooperatīvi, kuri īsteno sadarbīgās ekonomikas iniciatīvas, ir nelieli un tādēļ zināmā mērā zaudē savu efektivitāti.

3.3. Ekonomika kopējo interešu labā un sociālā ekonomika

Ekonomika kopējo interešu labā (EKIL) (1) ir sociāli ekonomiska un politiska kustība, kuru 2010. gadā dibināja Austrijas ekonomists *Christian Felber*. EKIL modeļa galvenais princips ir, ka ekonomikai būtu jākalpo cilvēkiem, proti, kopējo interešu labā. EKIL pamatā ir vērtības, kuras visi cilvēki atzinuši par universālām, un tās ir cilvēka cieņa, solidaritāte, ekoloģiskā ilgtspēja, sociālais taisnīgums, pārredzamība un demokrātiska līdzdalība. EKIL modelis ir starpnozaru modelis un to var piemērot visu veidu uzņēmumiem un organizācijām.

Lai atzītu to uzņēmumu un struktūru devumu kopējo interešu labā, kuri veido ekonomikas sistēmu, izmanto īpašu metodi, kuras pamatā ir kopējo interešu bilance (KIB), kopējo interešu matrica (KIM), kopējo interešu ziņojums un kopējo interešu ārējā revīzija.

3.4. Aprites ekonomika un sociālā ekonomika

Aprites ekonomikas modelis paredz lineāro ekonomiku, kuras pamatā ir modelis “iegūt-ražot-izmantot-izvest”, aizstāt ar aprites ekonomiku, kurā atkritumus var pārveidot par resursiem, lai ekonomika kļūtu ilgtspējīgāka un lai mazinātu tās negatīvo ietekmi uz vidi, uzlabojot resursu pārvaldību un samazinot ieguvu un piesārņojumu. Vienlaikus aprites ekonomika ļauj uzņēmumiem iegūt salīdzinošu priekšrocību, labāk pārvaldot izejvielas, piedāvā jaunas ekonomiskās iespējas jaunos tirgos, kā arī veicina jaunu vietējo darbvietu radīšanu.

Aprites ekonomikai un sociālajai ekonomikai ir kopīgi vairāki būtiski principi. Abi modeļi uzmanības centrā izvirza cilvēku un ilgtspējīgu attīstību. Aprites ekonomikā, tāpat kā sociālajā ekonomikā, būtisks tās panākumu priekšnoteikums ir radošu un novatorisku spēju stiprināšana vietējā līmenī, jo šajā līmenī attīlumam ir izšķiroša nozīme. Citiem vārdiem sakot, uz sadarbību vērstas kustības un sociālās ekonomikas vērtības un principi, piemēram, saikne ar vietējo teritoriju, savstarpēja sadarbība vai solidaritāte, ir izšķiroši pīlāri, lai nodrošinātu ilgtspējīgas attīstības procesus visās trīs dimensijās — vides, ekonomiskajā un sociālajā dimensijā. Tā nav nejaušība, ka Eiropā sociālā ekonomika bija celmlauzis aprites ekonomikai, kas paredz atkārtoti izmantot un pārstrādāt atkritumus gan enerģētikas, gan arī lauksaimniecības nozarē. Pēdējā laikā sadarbības platformas sadarbīgās ekonomikas jomā ir labi zināmi tādu iniciatīvu piemēri, kuras palīdz saglabāt un uzlabot dabas kapitālu, optimizēt resursu izlietojumu un veicināt sistēmas efektivitāti. Eiropas Komisija savā “*ES rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku*” atzīst, ka sociālās ekonomikas uzņēmumi “sniegs būtisku ieguldījumu aprites ekonomikā”.

3.5. Korporatīvā sociālā atbildība, korporatīvais pilsoniskums un sociālā ekonomika

Eiropas Komisija 2011. gadā publicēja savu Zaļo grāmatu “*Uzņēmumu sociālās atbildības sistēmas veicināšana Eiropā*” un definēja korporatīvo sociālo atbildību (KSA) kā “konceptiju, saskaņā ar kuru uzņēmumi integrē sociālos un vides aspektus savā uzņēmējdarbībā un brīvprātīgi sadarbojas ar ieinteresētajām personām”.

Ar KSA ļoti cieši saistīts koncepts ir **korporatīvais pilsoniskums** (KP). Teorija par KP mudina uzņēmumu ne tikai uzņemties atbildību pret kapitāldaļu turētājiem un ieinteresētajām personām, bet arī pašam iesaistīties sabiedrības norisēs. Uzņēmumam jārīkojas kā “labam pilsonim”. Lai gan KSA sākotnējā definīcija attiecās tikai uz uzņēmuma labo praksi, kas tieši saistīta ar kapitāldaļu turētājiem un ieinteresētajām personām, jaunā KSA definīcija, ko piedāvā Eiropas Komisija, tieši nosaka ANO

Globālā līguma 10 principus (COM(2006) 136 final, 2. punkts), un var secināt, ka abiem konceptiem — vismaz Komisijas darbā — ir vienāda nozīme.

Tā kā sociālās ekonomikas principi, kuru pamatā ir sadarbības principi, nenozīmē neko citu kā KSA visu aspektu īstenošanu, var apgalvot, ka sociālās ekonomikas nozare bija pirmā nozare, kurā īstenoja KSA, jo tā ir viena no sociālās ekonomikas vērtības un darbības noteikumiem.

3.6. Sociālās ekonomikas koncepcijas un ar to saistīto jauno konceptu atzīšana dalībvalstīs

- *Valstis, kurās sociālās ekonomikas koncepcija ir plaši atzīta:* Spānija, Francija, Portugāle, Beļģija un Luksemburga. Sociālās ekonomikas koncepcija visplašāk ir atzīta valsts pārvaldes iestādēs, kā arī akadēmiskajās un zinātniskajās aprindās un pašā sociālās ekonomikas sektorā. Īpaši izceļas pirmās divas valstis — Francija ir valsts, kurā šī koncepcija ir radusies, savukārt Spānija 2011. gadā apstiprināja pirmos tiesību aktus sociālās ekonomikas jomā Eiropā.
- *Valstis, kurās sociālās ekonomikas koncepcija ir daļēji atzīta:* cita starpā tās ir Itālija, Kipra, Dānija, Somija, Zviedrija, Latvija, Malta, Polija, Apvienotā Karalistē, Bulgārija, Grieķija, Ungārija, Īrija, Rumānija un Slovēnija. Šajās valstīs sociālās ekonomikas koncepcija pastāv līdzās citiem konceptiem, tādiem kā bezpeļņas sektors, brīvprātīgo sektors un sociālo uzņēmumu sektors. Apvienotajā Karalistē zema informētības par sociālo ekonomiku līmenis kontrastē ar valdības atbalsta politiku sociālajiem uzņēmumiem.
- *Valstis, kurās sociālās ekonomikas koncepcija ir maz vai vispār nav atzīta:* sociālās ekonomikas koncepcija ir maz zināma, nesen ieviesta vai nav pazīstama šajās valstīs: Austrija, Čehijas Republika, Igaunija, Vācija, Latvija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Slovākija un Horvātija. Lielākā mērā atzīti ir tādi ar to saistītie koncepti kā bezpeļņas sektors, brīvprātīgo sektors un nevalstisko organizāciju sektors.

Attiecībā uz saistītajiem jaunajiem konceptiem jānorāda, ka ES dalībvalstīs vislabāk zināmi ir tādi koncepti kā bezpeļņas sektors, trešais sektors, pilsoniskā sabiedrība un brīvprātīgā darba sektors, korporatīvā sociālā atbildība, sociālie uzņēmumi un sociālā inovācija. Citas koncepcijas, piemēram, aprites ekonomika vai sadarbīgā ekonomika, kļūst arvien labāk zināmas lielākajā daļā ES dalībvalstu, savukārt tādas koncepcijas kā ekonomika kopējo interešu labā un solidaritātes ekonomika daudzās ES dalībvalstīs negūst popularitāti, jo tās ir maz zināmas vai nav zināmas vispār.

EIROPAS LĪMEŅA SABIEDRISKĀS POLITIKAS VIRZIENI SOCIĀLĀS EKONOMIKAS VEICINĀŠANAI PĒDĒJOS GADOS (2010.–2016. GADS)

4.1. Tiesību normas: statūti un tiesiskais regulējums

Laikposmā no 2009. līdz 2017. gadam Eiropas iestādes ir īstenojušas vairākas iniciatīvas saistībā ar sociālo ekonomiku vai, precīzāk, saistībā ar sociālajiem uzņēmumiem, kuri ir sociālās ekonomikas daļa, tādējādi uzsākot Eiropas sabiedriskās politikas jaunu periodu. Taču attiecībā uz juridisko statusu ir panākts vien neliels progress. Eiropas savstarpējo sabiedrību statūtu un Eiropas nodibinājuma (EN) statūtu projekti tika apspriesti, taču galu galā tika atsaukti iestāžu atbalsta trūkuma dēļ. Patlaban Eiropas Parlaments ir uzsācis likumdošanas iniciatīvu, lai izstrādātu statūtus sociālajiem un uz solidaritātes principu balstītiem uzņēmumiem.

Saistībā ar tiesisko regulējumu un tiesiskajiem šķēršļiem, kuri traucē sociālās ekonomikas uzņēmumu attīstībai, jānorāda, ka vēl nesen pieņemtajās direktīvās sociālās ekonomikas organizāciju īpatnībām netika pievērsta pietiekama uzmanība. Prioritāte bija konkurences politikas piemērošana. Lai atvieglotu šo tiesisko regulējumu, Komisija 2012. gadā pieņēma regulu par *de minimis* atbalstu uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (PVTN), un 2014. gadā tika apstiprināts tiesību aktu kopums par reformu publiskā iepirkuma jomā. Tas paredz iespēju valsts pārvaldes iestādēm iepirkuma procedūrās un darba uzdevumos iekļaut konkrētas sociālās klauzulas. Taču tam ir bijusi neliela ietekme. Tiesiskā regulējuma jomā par arvien lielāku šķērslī tiek uzskatīta kvalitatīva stingra ekonomiskā politika. Tas attiecas uz publiskā sektora un SE uzņēmumu savstarpējās sadarbības modeli — ne tikai saistībā ar arvien pieaugošas birokrātijas problēmu, bet arī ar kavēšanos, piemērošanas un īstenošanas procedūrām un citām prasībām, kuras apgrūtina vai pat izslēdz trešā sektora un publiskā sektora sadarbību.

Gan Eiropas, gan arī dalībvalstu valdību līmenī ir īstenoti centieni, lai uzlabotu informētību un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, piemēram, Eiropas Savienības Padomes prezidentvalstis ir organizējušas Eiropas līmeņa konferences vai šādas konferences ir rīkotas prezidentūras laikā, ir sniegti vairāki EESK atzinumi, Eiropas Parlamenta Sociālās ekonomikas sadarbības grupa un dažos gadījumos arī Reģionu komiteja vai pat Komisija ir īstenojušas iniciatīvas un sniegušas atzinumus. Jaunākā iniciatīva, kuru īstenoja Madridē (2017. gada 23. maijā), bija Madrides deklarācijas pieņemšana, kura radīja plašu rezonansi plašsaziņas līdzekļos un sociālajos tīklos. Taču, lai uzlabotu sociālās darbības pamanāmību un izpratni par sociālajiem jautājumiem, ir jāveic pāreja no makrolīmeņa uz mikrolīmeni. Turklāt tādējādi par būtisku aspektu kļūst sabiedrības sociālā struktūra un tās tīklu sociālais kapitāls. Kā norādīts iepriekšējos ziņojumos, ar Eiropas Sociālo fondu (ESF) saistītajām Eiropas programmām ir bijusi plaša strukturējoša ietekme gan dalībvalstu, gan arī starptautiskā līmenī, vienojot un stiprinot Eiropas sociālo ekonomiku — gan federācijas un tīklus, gan arī pētniecību, kultūru un politiku. Taču ES fondu un programmu īstenošanā saskaras ar būtiskām grūtībām, cenšoties panākt to pieejamību vietējiem tīkliem.

Kā norādīts iepriekš, vēl viena problēma ir sociālās ekonomikas nozares konceptuālās definīcijas pamanāmība un atzīšana. Arī jauno konceptu periodiska izmantošana to neveicina. Pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados ar sociālo ekonomiku saistītie daudzie termini aptvēra tā dēvēto trešo sistēmu, pilsonisko sabiedrību un bezpeļņas sektoru. Saistībā ar ekonomikas krīzi radās virkne jaunu konceptu, piemēram, sociālais uzņēmums, sadarbīgā ekonomika un ekonomika kopējo interešu labā. Jāuzsver, ka aiz šiem jautājumiem slēpjas ne tikai vienprātības trūkums par izmantojamajiem konceptiem, bet arī slēpta politika ar mērķi kavēt attīstību šajā jomā.

4.2. Stingrā politika: fondi un politikas virzieni

Būtiskas pārmaiņas Eiropas Komisijas politiskajā darba kārtībā saistībā ar sociālo ekonomiku vai, precīzāk, sociālajiem uzņēmumiem notika 2011. gadā, kad Komisija sāka īstenot “*Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu* (SUI). Labvēlīgu apstākļu izveide sociālajiem uzņēmumiem — sociālās ekonomikas un sociālo inovāciju pamatam” (COM(2011) 682 final). SUI bija izklāstīta Eiropas Komisijas politikas programma ar 11 galvenajām darbībām. Viena no darbībām ir *uzlabot piekļuvi privātajam un publiskajam finansējumam*. Lai veicinātu privāto ieguldītāju interesi par sociālajiem uzņēmumiem, tika apstiprināta Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem. Vienlaikus ar Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmu (*EaSI*) tika pieņemtas arī citas finansējuma pieejamības veicināšanas iniciatīvas, piemēram, *EaSI* garantiju instruments, *EaSI* spēju veidošanas ieguldījumu mehānisms un Sociālās ietekmes veicinātājs (SIV). Publiskā finansējuma jomā mērķis veicināt sociālo ekonomiku un sociālo uzņēmējdarbību tika integrēts ERAF un ESF programmās. Taču Eiropas budžeta politika, kas attiektos tieši uz sociālo ekonomiku, nav izstrādāta un joprojām tiek gaidīta. Arī nesen pieņemtajā Madrides deklarācijā (2017. gada 23. maijs) pausts aicinājums izstrādāt šādu politiku.

Mūsu pētījums, kurā tika iesaistīti korespondenti, parādīja, cik būtiska nozīme ir ES galvenajam finanšu instrumentam, proti, ESF. Nozīmīgi pasākumi ir izrādījušies arī starptautiskie kongresi un tīkli, *Leader* iniciatīva un Eiropas direktīvas un tiesību akti. Kongresi un tīkli izrādījās mehānisms, kas rada strukturētu un izziņu veicinošu ietekmi, piemēram, koordinējot Eiropas sociālās ekonomikas pilsonisko sabiedrību. Jaunajiem, nesen ieviestajiem instrumentiem (ESIF, *EaSI*, *COSME* u. c.) ir bijusi neliela ietekme vai tādas nav bijis, jo īpaši Vidusjūras reģiona valstīs un ES austrumu valstīs. Ir jāveic pētījumi, lai izvērtētu jaunās politikas ietekmi.

VALSTS UN REĢIONĀLĀ LĪMEŅA SABIEDRISKĀS POLITIKAS VIRZIENI SOCIĀLĀS EKONOMIKAS VEICINĀŠANAI EIROPĀ PĒDĒJOS GADOS (2010.–2016. GADS)

5.1. Jauni dalībvalstu tiesību akti sociālās ekonomikas jomā

Pēdējos septiņos gados lielākā daļa Eiropas valstu pievērsušas uzmanību tiesību aktu izstrādei sociālās ekonomikas jomā. Dalībvalstu līmenī konkrēti tiesību akti par sociālo ekonomiku pieņemti Spānijā (2011. g.), Grieķijā (2011. un 2016. g.), Portugālē (2013. g.), Francijā (2014. g.) un Rumānijā (2016. g.), savukārt reģionālā līmenī šādi tiesību akti pieņemti Beļģijā (Valonijā, Briselē un Flandrijā) un Spānijā (Galīsiijā).

Šajā periodā ir pieņemti arī jauni likumprojekti un citas institucionālas iniciatīvas, piemēram, akreditācijas un marķējuma sistēmas, kā arī vērienīgi valsts daudzgadu plāni, liecinot par arvien pieaugošu valstu valdību interesi par šo nozari. Turklāt, piemēram, Itālijā un Spānijā, ir apstiprinātas arī reformas, kuras attiecas uz sociālās ekonomikas konkrētām dalībnieku grupām (sociālo trešo sektoru, trešā sektora sociālajiem uzņēmumiem, kooperatīviem un citām grupām).

Sociālās ekonomikas reglamentēšana, paredzot jaunas juridiskās formas, pati par sevi nav uzskatāma par panākumu sociālās ekonomikas veicināšanā — tā ir tikai institucionāla atzīšana (*Noia*, 2017). Tāpat kā gadījumā ar Eiropas Kooperatīvās sabiedrības statūtiem vai Spānijas likumu par sociālo ekonomiku vēl pavisam nesen, ietekme var būt pārāk ierobežota, ja tiesību akti netiks papildināti ar citiem pasākumiem.

5.2. Valstu un reģionālie rīcības plāni un mērķfinansējums

Valstu un reģionālie rīcības plāni ir galvenie politikas dokumenti sociālās ekonomikas veicināšanai. Šādi rīcības plāni ir kā nozīmīgas vienošanās dažādu dalībnieku starpā — galvenokārt starp valdības un sociālās ekonomikas/trešā sektora pārstāvjiem, tostarp arī arodbiedrībām, universitātēm un citiem dalībniekiem, ar mērķi uzlabot savstarpējās attiecības nolūkā panākt savstarpēju izdevīgumu ilgā laikposmā. Šie plāni ietver kopumā stabilus finansēšanas mehānismus, līdzdalību un apspriedes veicinošas shēmas un stratēģiskos attīstības virzienus, kā arī paredz uzlabot sadarbību un panākt izmaiņas sociālajā jomā.

Reģionālā un vietējā līmenī pēdējā desmitgadē laba prakse ir izvēsta Spānijas dienvidu reģionos Andalūzijā un Mursijā, kur sasniegts valstī augstākais kooperatīvu izveides rādītājs, kā arī vairākos Francijas un Beļģijas reģionos (*Chaves* un *Demoustier*, 2013). Šajā desmitgadē citi labas prakses piemēri atrodami Francijā, kur ekonomiskās sadarbības teritoriālais mehānisms (*PTCE*) ir atzīts jaunajā Francijas likumā par sociālo ekonomiku, vai Barselonā (Spānija), kur tiek izstrādāti vietējie plāni sociālo un solidaritātes uzņēmumu darbības veicināšanai.

Dalībvalstu līmenī — parasti sadarbībā ar Eiropas struktūrfondiem — pēdējos gados ir izstrādāti vairāki valstu rīcības plāni. Tie ir gadījumi, kad Eiropas fondu darbības programmas ir paredzētas sociālās ekonomikas un sociālās iekļautības veicināšanai. Galvenie valstu plāni norādīti 3. tabulā. Lai gūtu panākumus, būtiska nozīme ir trīs galvenajiem aspektiem, un tie ir, pirmkārt, holistisks daudzgadu satvars, otrkārt, koncepcija partnerības īstenošanai valdības, sociālās ekonomikas dalībnieku un citu ieinteresēto personu starpā, nodrošinot faktiskās vajadzības un prioritātes un, treškārt, Eiropas struktūrfondu strukturējoša un iekļautību veicinoša ietekme visā Eiropā. Pēdējais minētais aspekts ir ļoti būtisks ES politikas veidotājiem.

3. tabula. Valstu plāni, kuri veicina sociālo ekonomiku Eiropas valstīs (2011.–2016. gads)

Valsts	Valsts plāns
Bulgārija	Sociālās ekonomikas rīcības plāns (2014.–2015. g., 2016.–2017. g.)
Polija	Sociālās ekonomikas valsts programma; Sociālās ekonomikas attīstības valsts komitejas izveide
Portugāle	Valsts nolīgums valdības un sociālā sektora pārstāvju starpā (<i>Compromissos de Cooperação para o Setor Social e Solidário</i>)
Rumānija	<i>Solidar</i> — atbalsts sociālās ekonomikas programmas stiprināšanai saskaņā ar POCU (Darbības programma cilvēkkapitāla jomā)
Spānija	Valsts programma sociālās ekonomikas un POISES (Darbības programma sociālās iekļautības un sociālās ekonomikas jomā) īstenošanas veicināšanai, ESF 2014.–2020. gads
Zviedrija	Daudzgadu programma nodarbinātību veicinošu sociālo uzņēmumu atbalstam, ko izstrādāja Nodarbinātības departaments kopā ar Uzņēmējdarbības departamentu
Apvienotā Karaliste	Pakts — vienošanās starp valdību un brīvprātīgo un sabiedrisko sektoru; šis pakts pieņemts 1998. gadā un nosaka sadarbību, kas uzlabo šo dalībnieku attiecības, lai gūtu savstarpēju izdevīgumu.

Mērķfinansējums. Eiropā pastāv vairāki finansēšanas mehānismi. Daži ietver galvenokārt publisko finansējumu, citi — privāto finansējumu, savukārt vēl citi ir publiskā un privātā finansējuma hibrīdshēmas. Šajā ziņojumā uzsvars likts uz mērķfinansējumu, ko nodrošina publiskais finansējums vai fondi.

Sociālajai ekonomikai paredzētais publiskais finansējums ir pirmais finanšu pīlārs. ES (piemēram, struktūrfondi) un valstu un reģionālās valdības piešķir finansējumu tieši sociālās ekonomikas veicināšanai un attīstībai. Tās ir tradicionālās subsīdiu programmas ar mērķi veicināt kooperatīvu darbību un nodarbinātību kooperatīvos Vācijā, Itālijā un Spānijā. Iespējamas arī daudzas alternatīvas.

Pēdējos gados vairāku valstu valdības visā Eiropā ir izmantojušas šīs finansējuma formas. Beļģijā Braserio Fonds atbalsta darba ņēmēju kooperatīvu attīstību Valonijas reģionā. Kiprā sociālās labklājības pakalpojumu politika paredz ikgadējus piešķirumus kārtējo izdevumu segšanai, subsidējot organizācijas, kuras sniedz sociālos pakalpojumus (piemēram, tādus pakalpojumus kā bērna aprūpe, ilgtermiņa aprūpe un citus). Francijā jaunais likums par sociālo ekonomiku nozarei paredz jaunus finansēšanas mehānismus, tostarp Sociālās inovācijas fonda izveidi (*FISO*). Itālijā ir izveidots fonds sociālo uzņēmumu un sociālo kooperatīvu finansēšanai.

Dažos gadījumos tie ir jauktas pārvaldības fondi, kurus pārvalda valdība un sociālās ekonomikas organizācijas, — daži piemēri Francijā ir Valsts fonds kooperatīvu attīstībai (*FNDVA*) un Valsts fonds sporta attīstībai (*FNDS*). Dažu fondu finansējumu nodrošina ārpusbudžeta līdzekļi. Citu mehānismu pamatā ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Iedzīvotāji noteiktu procentuālo daļu no maksājamā nodokļa var atvēlēt brīvprātīgo organizācijām. Šāda iespēja ir Itālijā un Spānijā. Spānijā attiecīgās summas iemaksā valsts fondā, kas paredzēts sociālajām trešā sektora organizācijām un kas ik gadu saņem vairāk nekā 200 miljonus EUR.

Vēl viens tradicionāls mērķfinansējuma avots ir ieņēmumi no azartspēlēm (loterijām, spēļu automātiem). Šādi tiek finansētas organizācijas *RAY* un *Oy Veikkaus AB* Somijā vai *ONCE* — valsts organizācija neredzīgiem cilvēkiem Spānijā.

5.3. Publiskā iepirkuma noteikumi

Pēc ilgstoša perioda, kad konkurences aizsardzība bija galvenā politika valstu tirgos, ES noteikumu par publisko iepirkumu pārskatīšana 2014. gadā (Direktīva 2014/23/ES, Direktīva 2014/24/ES un Direktīva 2014/25/ES) sniedza jaunas iespējas valstu un reģionālajām valdībām un vietējām pašvaldībām veicināt sociālo ekonomiku, uzlabojot šīs nozares pārstāvju iespējas kļūt par piegādātājiem publiskajam sektoram. Tādējādi tā ir *pieprasījuma puses politika*, kas veicina sociālo ekonomiku. Sociālās klauzulas tagad atļauts iekļaut publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās.

Vairāku valstu valdības valsts, reģionālā un vietējā līmenī ir piemērojušas šīs sociālās klauzulas — piemēram, Zviedrijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē. Apvienotajā Karalistē saskaņā ar 2012. gada likumu par sociālo vērtību (publiskie pakalpojumi) valsts pārvaldes struktūrām, kuras slēdz līgumus par publiskajiem pakalpojumiem, jāņem vērā, kā šādi pakalpojumi var nodrošināt ekonomiskus un sociālus uzlabojumus teritorijā, kurā tie tiks sniegti. Spānijā tādas pilsētas kā Saragosa, Barselona un Madride nesen ir ieviesušas sociālās klauzulas savos jaunajos publiskā iepirkuma līgumos.

5.4. Institucionālie šķēršļi

Šajā ziņojumā ir pievērsta uzmanība arī tam, ko sociālās ekonomikas nozares profesionāļi un pārstāvji uzskata par galvenajiem šķēršļiem šīs nozares attīstībai, liekot uzsvāru uz institucionālajiem šķēršļiem. Patiesībā tas ir veids, kā noteikt politikas, kas ir īstenota vai vēl nav ieviesta, lietderību. Anketā iekļautais jautājums bija ļoti tiešs. Tika saņemtas daudz un dažādas atbildes. Atbildes ļauj noteikt četras šādas šķēršļu grupas: 1) pamanāmība un informētība, 2) vadība un valsts pārvalde, 3) finansējums un nodokļi, un 4) institucionālie šķēršļi.

Pirmā šķēršļu grupa ir saistīta ar informētības un izpratnes trūkumu par sociālās ekonomikas un sociālo uzņēmumu jēdzienu un citiem ar to saistītajiem jēdzieniem sabiedrībā, publiskajās debatēs un akadēmiskajās aprindās. Tas ir ļoti būtisks šķērslis ES austrumu valstīs, piemēram, Ungārijā, Polijā, Slovēnijā un Čehijas Republikā. Korespondenti šajās valstīs atzina, ka lielāko atbalstu sociālajai ekonomikai (gan finansējuma, gan informētības uzlabošanas ziņā) nodrošina ES programmas un iniciatīvas.

Ar informētības un izpratnes trūkumu ir saistīta sociālās ekonomikas sliktā pamanāmība gan plašsaziņas līdzekļos, gan arī statistikā. Datubāzu, oficiālās statistikas un uzticamu datu par sociālajiem uzņēmumiem vai sociālo ekonomiku trūkums vērojams daudzās valstīs — no Austrijas un Slovēnijas līdz Zviedrijai. Turklāt visos izglītības līmeņos nepieciešamas izglītības un mācību programmas sociālās ekonomikas jomā. Dažās valstīs, piemēram, Francijā, tiek īstenotas pusaudžiem/gados jauniem studentiem paredzētas programmas, ko piedāvā zinātnieku sadarbības organizācijas.

Otrā šķēršļu grupa ir saistīta ar vadību un valsts pārvaldi. Daudzi korespondenti ir norādījuši, ka trūkst vadošo iestāžu, kuras uzņemtos atbildību par sociālo ekonomiku, sociālajiem uzņēmumiem, brīvprātīgajiem un pilsonisko sabiedrību un kuras spētu izstrādāt politiku un veicināt sociālo ekonomiku. Attiecīgi nav valsts stratēģijas sociālās ekonomikas nozarei. Šī nozare netiek uzskatīta par politikas prioritāti. Korespondenti no Vācijas un Maltas norādīja, ka lielākā daļa plašsaziņas līdzekļu un politikas veidotāju uzskata, ka sociālā ekonomika nav nepieciešama. Dažos gadījumos viņi minēja uzticības trūkumu un noraidošo attieksmi pret saimniecisko darbību, kuru veic bezpeļņas organizācijas.

Daļēji iepriekš minēto apsvērumu dēļ valsts pārvaldes struktūras nespēj nodrošināt vajadzības un centienus sociālās ekonomikas nozarē. Dažos gadījumos vairāklīmeņu valdības un dažādas ministrijas, risinot sociālās ekonomikas jautājumus, rīkojas nesaskaņoti. Citos gadījumos valsts pārvaldes struktūras ir ļoti lielā mērā atkarīgas no politiskajiem cikliem, piemēram, 2015. gadā Dānijā, mainoties valdībai, tika slēgta valsts iestāde, kura risināja ar sociālās ekonomikas uzņēmumiem saistītos jautājumus. Visbeidzot, ne mazāk svarīgi ir pieminēt birokrātiju un kvalitatīvu stingru ekonomisko politiku (*Chaves un Zimmer, 2017*), kas ir ļoti būtiski šķēršļi sociālās ekonomikas uzņēmumiem, kuri sadarbojas ar valsts pārvaldes struktūrām, piemēram, Itālijā, Spānijā un Slovēnijā.

Vēl viena šķēršļu grupa ir *institucionālie šķēršļi*. Šajā grupā ir apskatīti divi šķēršļu veidi. Pirmais šķēršļu veids ir izmaiņas nozares regulējumā, kas traucē sociālās ekonomikas uzņēmumu darbībai. Francijā un Spānijā valdības veiktās izmaiņas sociālās aizsardzības papildu regulējumā pēdējos gados ir negatīvi ietekmējušas savstarpējās sabiedrības veselības jomā, dažos gadījumos liekot tām mainīt juridisko statusu un kļūt par uzņēmumiem, kuri orientēti uz peļņas gūšanu. Itālijā tautas banku reforma (DL 3/2015) paredz, ka tautas bankām, kuru aktīvi pārsniedz 8 miljardus EUR, jākļūst par akciju sabiedrībām. Arī kredītkooperatīvu reforma (L 49/2016) paredzēja radikālas pārmaiņas visā kooperatīvo banku nozarē, radot arī zināmu negatīvu ietekmi. Spānijā izmaiņas sociālā nodrošinājuma režīmā, ko piemēro sporta treneriem, negatīvi ietekmēja sporta apvienības. Apvienotajā Karalistē, slēdzot apjomīgus iepirkuma līgumus un izvēloties apakšuzņēmumus, sociālās ekonomikas uzņēmumi tiek uzskatīti par sliktākiem kandidātiem nekā lieli privātā sektora uzņēmumi; turklāt (neskatoties uz likumu par sociālo vērtību) pastāv tendence, ka līgumu slēgšanas tiesības tiek piešķirtas, ņemot vērā cenu, nevis iekļaujot pievienoto sociālo vērtību. Nesen grozītie noteikumi par labdarības organizāciju juridisko statusu ir labāk pielāgoti šai jaunajai institucionālajai videi. Somijā Publiskā iepirkuma direktīva, kura paredz iespēju rezervēt līgumu slēgšanas tiesības attiecībā uz konkrētiem pakalpojumiem, netiek īstenota un tādējādi nevar nodrošināt ieguvumu sociālās ekonomikas uzņēmumiem.

Institucionālo šķēršļu otrais veids ir saistīts ar jaunajiem tiesību aktiem un sociālo uzņēmumu statūtiem. Pirmais šķērslis ir tas, ka jaunie noteikumi netiek īstenoti (tādēļ tos uzskata par ieteikuma tiesībām). Šāda situācija radusies saistībā ar Spānijas Sociālās ekonomikas likumu (2011. g.), kuram nav pieņemti īstenošanas noteikumi.

Šā institucionālo šķēršļu otrā veida otrais šķērslis ir saistīts ar jaunām grūtībām, kuras radušās citiem sociālās ekonomikas uzņēmumiem, jo ir ieviestas jaunas SE uzņēmumu juridiskās formas vai veiktas juridisko formu izmaiņas. Polijā un Portugālē nesen veiktās izmaiņas kooperatīvus reglamentējošajos tiesību aktos netiek uzskatītas par piemērotām kooperatīviem. Ungārijā jaunais Sociālās ekonomikas likums rada apdraudējumu daudziem sociālajiem kooperatīviem, kurus dibinājušas iedzīvotāju grupas; likumam stājoties spēkā 2018. gadā, tie, iespējams, būs jāpārveido par cita veida organizācijām (kooperatīviem vai bezpeļņas sabiedrībām ar ierobežotu atbildību). Slovēnijā un Bulgārijā Sociālās uzņēmējdarbības likums no tā piemērošanas jomas izslēdz dažādas organizācijas, kuras jau darbojas kā sociālie uzņēmumi.

SOCIĀLĀS EKONOMIKAS ĪPATSVARŠ ES 28 DALĪBVALSTĪS

6.1. Ievads — statistikas par sociālo ekonomiku nepieciešamība

Pēdējās divās desmitgadēs centienus ir īstenojušas gan akadēmiskās aprindas, gan arī valstu statistikas institūti un valdības. *CIRIEC* 2006. gadā izstrādāja metodi, kas paredzēta Eiropas Komisijai, proti, Rokasgrāmatu par sociālās ekonomikas uzņēmumu satelītkontiem, — tas notika vienlaikus ar ANO Rokasgrāmatas par bezpeļņas organizāciju satelītkontiem izstrādi. Statistikas sagatavošanai ir izstrādātas arī citas metodes. Dažas valstis pēdējos gados ir veikušas vērienīgu darbu, lai sagatavotu ticamus datus par dažādām sociālās ekonomikas grupām. Francijas statistikas institūti un Spānijas Nodarbinātības ministrija nodrošina laikrindas par nodarbinātību kooperatīvos un sociālajā ekonomikā. Itālija, Bulgārija, Luksemburga, Čehijas Republika un Ungārija ir veikušas būtiskus uzlabojumus statistikā, ko publicē to valsts statistikas institūti, dažos gadījumos izmantojot satelītkontu metodi, kura paredzēta bezpeļņas organizācijām. Īpaši būtu jāpiemin Portugāle, Polija un Rumānija. Šīs trīs ES dalībvalstis pēdējos gados regulāri sagatavo sistemātisku statistiku par sociālo ekonomiku. Portugālē to paredz valsts likums par sociālo ekonomiku (2013. g.), savukārt Polijā šo pasākumu veic saskaņā ar vienošanos ar Eiropas Sociālo fondu (ESF). Tomēr turpmākajos gados vēl ir daudz darāmā, lai sistematizētu šo statistiku par dažādajām sociālās ekonomikas grupām.

6.2. Mērķis un metodes — problēmas

Šis pētījuma nodaļas mērķis ir sniegt pārskatu par galvenajiem rādītājiem sociālās ekonomikas nozarē Eiropas Savienībā atsevišķās valstīs un kopumā, nodalot trīs organizāciju grupas: kooperatīvi un tiem līdzīgas atzītas organizācijas, savstarpējās sabiedrības un tām līdzīgas organizācijas un, visbeidzot, apvienības, fondi un citas tiem līdzīgas bezpeļņas organizācijas.

Ir būtiski veidot statistiku, izmantojot pētījumu datus un pārbaudāmus kontus. Tomēr izmaksu un laika ziņā šāda statistikas veidošana neiekļāvās šajā pētījumā, un šis uzdevums būs jāveic vēlāk. Šajā pētījumā minētās statistikas pamatā ir sekundāri dati, kurus sniedza mūsu korespondenti attiecīgajā valstī. Pārskata periods ir 2014.–2015. gads. Tomēr datu pieejamības un statistikas uzskaites kvalitātes dēļ dažu valstu sniegtā informācija ir novecojusi, jo īpaši informācija par apvienībām, fondiem un tiem līdzīgām organizācijām. Mēs vēlējāmies noskaidrot nodarbināto personu skaitu un, ja iespējams, pilnslodzes ekvivalentu, dalībnieku skaitu, brīvprātīgo skaitu un uzņēmumu vai organizāciju skaitu. Par dažām valstīm un grupām sociālās ekonomikas nozarē bija pieejami arī dati par apgrozījumu, taču tie nebija salīdzināmi. Lai varētu salīdzināt datus, kas iegūti iepriekšējos pēc EESK pasūtījuma veiktajos *CIRIEC* pētījumos par stāvokli sociālās ekonomikas jomā ES 25 dalībvalstīs 2002. gada martā un 2009. gada oktobrī, īpaša uzmanība tika pievērsta mainīgajam lielumam “nodarbinātība”.

6.3. Pārskats par statistikas rezultātiem

Turpmāk minētie kopējie rādītāji uzskatāmi parāda, ka sociālā ekonomika Eiropā ir ļoti svarīga cilvēciskā un ekonomiskā ziņā un ka tā ir pavisam reāla ekonomikas nozare, kuru būtu jāņem vērā gan sabiedrībai, gan arī politikas veidotājiem.

Eiropas sociālā ekonomika:

- nodrošina vairāk nekā 13,6 miljonus apmaksātu darbvietu Eiropā;
- nodrošina darbu aptuveni 6,3 % darbspējīgo iedzīvotāju ES 28 dalībvalstīs;
- nodarbina vairāk nekā 19,1 miljonu darbaspēka, tostarp apmaksātās un neapmaksātās darbvietās;
- nodarbina vairāk nekā 82,8 miljonus brīvprātīgo, kas atbilst 5,5 miljoniem pilnslodzes darbinieku;
- ietver vairāk nekā 232 miljonus kooperatīvu, savstarpējo sabiedrību un tām līdzīgu organizāciju dalībnieku;
- ietver vairāk nekā 2,8 miljonus organizāciju un uzņēmumu.

Situācija dažādās ES dalībvalstīs atšķiras. Beļģijā, Itālijā, Luksemburgā, Francijā un Nīderlandē sociālajā ekonomikā nodarbināti 9–10 % no darbspējīgajiem iedzīvotājiem, savukārt jaunajās ES dalībvalstīs — Slovēnijā, Rumānijā, Maltā, Lietuvā, Horvātijā, Kiprā un Slovākijā — sociālā ekonomika joprojām ir neliela un jauna nozare, kurā nodarbināti mazāk nekā 2 % no darbspējīgajiem iedzīvotājiem.

Vēl viens secinājums attiecas uz sociālās ekonomikas darbaspēka dinamiku ekonomikas krīzes laikā. Tika konstatēts, ka sociālās ekonomikas darbaspēks ir noturīgs pret ekonomikas krīzi, — šajā nozarē nodarbināto personu īpatsvars no kopējā algoto darbinieku skaita Eiropā samazinājās tikai no 6,5 % līdz 6,3 % un no 14,1 miliona darbvietu līdz 13,6 miljoniem darbvietu, kas daļēji skaidrojams ar pieejamo statistikas datu kvalitāti. Salīdzinājumā ar apvienībām, fondiem un citām tiem līdzīgām organizācijām algoto darbinieku skaita samazinājums ir lielāks kooperatīvos un līdzīgās organizācijās.

Visbeidzot — tā kā citi ekonomiskās ietekmes rādītāji, piemēram, ieguldījums IKP, patlaban nav pieejami, nodarbinātības ziņā apvienības, fondi un citas tiem līdzīgas organizācijas joprojām ir vairāk pārstāvētas sociālās ekonomikas “ģimenē” — tās veido lielāko daļu sociālo organizāciju/uzņēmumu un nodrošina darbu aptuveni 66 % šajā sociālajā sektorā strādājošajiem.

4. tabula. Algots darbs kooperatīvos, savstarpējās sabiedrībās, apvienībās, fondos un tiem līdzīgās organizācijās Eiropas Savienība (2014.–2015. g.)

Valsts	Kooperatīvi un tiem līdzīgas organizācijas	Savstarpējās sabiedrības	Apvienības un fondi	Kopā
Austrija	70 474	1576	236 000	308 050
Beļģija	23 904	17 211	362 806	403 921
Bulgārija	53 841	1169	27 040	82 050
Horvātija	2744	2123	10 981	15 848
Kipra	3078	ND	3906	6984
Čehijas Republika	50 310	5368	107 243	162 921
Dānija	49 552	4328	105 081	158 961
Igaunija	9850	186	28 000	38 036
Somija	93 511	6594	82 000	182 105
Francija	308 532	136 723	1 927 557	2 372 812
Vācija	860 000	102 119	1 673 861	2 635 980
Grieķija	14 983	1533	101 000	117 516
Ungārija	85 682	6948	142 117	234 747
Īrija	39 935	455	54 757	95 147
Itālija	1 267 603	20 531	635 611	1 923 745
Latvija	440	373	18 528	19 341
Lietuva	7000	332	ND	7332
Luksemburga	2941	406	21 998	25 345
Malta	768	209	1427	2404
Nīderlande	126 797	2860	669 121	798 778
Polija	235 200	1900	128 800	365 900
Portugāle	24 316	4896	186 751	215 963
Rumānija	31 573	5038	99 774	136 385
Slovākija	23 799	2212	25 600	51 611
Slovēnija	3059	319	7332	10 710
Spānija	528 000	2360	828 041	1 358 401
Zviedrija	57 516	13 908	124 408	195 832
Apvienotā Karaliste	222 785	65 925	1 406 000	1 694 710
KOPĀ ES-28	4 198 193	407 602	9 015 740	13 621 535

5. tabula. Algots darbs sociālās ekonomikas nozarē salīdzinājumā ar kopējo algoto darbu Eiropas Savienībā (2014.–2015. g.)

Valsts	Nodarbinātība SE (A)	Kopējā nodarbinātība * (B)	% A / B
Austrija	308 050	4 068 000	7,6 %
Beļģija	403 921	4 499 000	9,0 %
Bulgārija	82 050	2 974 000	2,8 %
Horvātija	15 848	1 559 000	1,0 %
Kipra	6984	350 000	2,0 %
Čehijas Republika	162 921	4 934 000	3,3 %
Dānija	158 961	2 678 000	5,9 %
Igaunija	38 036	613 000	6,2 %
Somija	182 105	2 368 000	7,7 %
Francija	2 372 812	26 118 000	9,1 %
Vācija	2 635 980	39 176 000	6,7 %
Grieķija	117 516	3 548 000	3,3 %
Ungārija	234 747	4 176 000	5,6 %
Īrija	95 147	1 899 000	5,0 %
Itālija	1 923 745	21 973 000	8,8 %
Latvija	19 341	868 000	2,2 %
Lietuva	7332	1 301 000	0,6 %
Luksemburga	25 345	255 000	9,9 %
Malta	2404	182 000	1,3 %
Nīderlande	798 778	8 115 000	9,8 %
Polija	365 900	15 812 000	2,3 %
Portugāle	215 963	4 309 000	5,0 %
Rumānija	136 385	8 235 000	1,7 %
Slovākija	51 611	2 405 000	2,1 %
Slovēnija	10 710	902 000	1,2 %
Spānija	1 358 401	17 717 000	7,7 %
Zviedrija	195 832	4 660 000	4,2 %
Apvienotā Karaliste	1 694 710	30 028 000	5,6 %
KOPĀ ES-28	13 621 535	215 722 000	6,3 %

* Algotu darbu strādājošie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 65 gadiem, Eurostat, 2015. gads.

6. tabula. Algota darba dinamika sociālajā ekonomikā Eiropā

Valsts	Nodarbinātība sociālajā ekonomikā			Δ% 2010.–2015. g.
	2002.–2003. g.	2009.–2010. g.	2014.–2015. g.	
Austrija	260 145	233 528	308 050	31,9 %
Beļģija	279 611	462 541	403 921	-12,7 %
Bulgārija	ND	121 300	82 050	-32,4 %
Horvātija	ND	9084	15 848	74,5 %
Kipra	4491	5067	6984	37,8 %
Čehijas Republika	165 221	160 086	162 921	1,8 %
Dānija	160 764	195 486	158 961	-18,7 %
Igaunija	23 250	37 850	38 036	0,5 %
Somija	175 397	187 200	182 105	-2,7 %
Francija	1 985 150	2 318 544	2 372 812	2,3 %
Vācija	2 031 837	2 458 584	2 635 980	7,2 %
Grieķija	69 834	117 123	117 516	0,3 %
Ungārija	75 669	178 210	234 747	31,7 %
Īrija	155 306	98 735	95 147	-3,6 %
Itālija	1 336 413	2 228 010	1 923 745	-13,7 %
Latvija	300	440	19 341	DND
Lietuva	7700	8971	7332	-18,3 %
Luksemburga	7248	16 114	25 345	57,3 %
Malta	238	1677	2404	43,4 %
Nīderlande	772 110	856 054	798 778	-6,7 %
Polija	529 179	592 800	365 900	-38,3 %
Portugāle	210 950	251 098	215 963	-14,0 %
Rumānija	ND	163 354	136 385	-16,5 %
Slovākija	98 212	44 906	51 611	14,9 %
Slovēnija	4671	7094	10 710	51,0 %
Spānija	872 214	1 243 153	1 358 401	9,3 %
Zviedrija	205 697	507 209	195 832	-61,4 %
Apvienotā Karaliste	1 711 276	1 633 000	1 694 710	3,8 %
KOPĀ ES-28	11 142 883	14 137 218	13 621 535	-3,6 %

Avots: CIRIEC/EESK

ND — nav datu, DND — dati nav derīgi

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Par izdevumu atbildīgā nodaļa: Apmeklējumu un publikāciju nodaļa
EESC-2017-104-LV
www.eesc.europa.eu

© Eiropas Savienība, 2017. gads
Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Jebkurai ilustrāciju izmantošanai vai reproducēšanai ir vajadzīga atļauja tieši no autortiesību īpašnieka.

Online
QE-04-17-876-LV-N
ISBN 978-92-830-3889-4
doi:10.2864/43106

LV